

Den Grønne Demokratifond

Det er en forudsætning for en fundamental bæredygtig omstilling af Danmark, at hele samfundet bliver aktiveret i den. Derfor foreslår vi en stor investering i et demokratisk svar på klimakrisen.

3 søjler

danner grundlaget for
den grønne
demokratifond

Danmark har med vores stærke civilsamfund gode forudsætninger for at levere et demokratisk svar på klimakrisen. Folkehøjskolerne, andelsbevægelsen, fagbevægelsen og foreningsdanmark er alle eksempler på, at Danmark er godt rustet til at mobilisere og forandre nedefra.

Derfor foreslår vi Den Grønne Demokratifond. Den skal sikre den folkelige medvirken, ejerskab og involvering i den grønne omstilling. Den skal sikre at omstillingen sker på alle niveauer, overalt i Danmark. Og så skal den ruste og mobilisere alle aktører i civilsamfundet i omstillingen.

Fonden kan med tre søjler, tjene til en henholdsvis politisk, økonomisk og videnskæssig demokratisering af omstillingen:

1. **Det borgernære demokrati** - Et ambitiøst borgerinddragelsesprogram i kommunerne.
2. **Medejerskab i omstillingen** - En borgerdrevet omstilling i virksomheder og lokalsamfund ved at understøtte demokratisk erhvervsudvikling og grønt fælleseje.
3. **Civilsamfundet i omstillingen.** Et program der styrker handlingsviden i civilsamfundet, ved at styrke civilsamfunds-demokratiet i omstillingen.

Den grønne demokratifond skal skabe et solidt folkeligt fundament for en socialt inkluderende grøn omstilling.

Vi foreslår at der over de næste år indføres 150 millioner kroner i en fast årlig bevilling på finansloven til Den Grønne Demokratifond.

Fonden nedsættes med 3 søjler

Den Grønne Demokratifond

politisk, økonomisk og videnskabelig demokratisering af omstillingen

Det borgernære demokrati

Medejerskab i omstillingen

Civilsamfundet i omstillingen

Vi foreslår at der over de næste år indføres 150 millioner kroner i en fast årlig bevilling på finansloven til Den Grønne Demokratifond.

Fonden oprettes med det overordnede formål at understøtte en demokratisering af den grønne omstilling, såvel politisk og økonomisk som videnskabeligt. Fonden skal arbejde for en borgerdrevet omstilling, og understøtte civilsamfundet i at levere 1) konkrete reduktioner og 2) en socialt og geografisk inkluderende omstilling, 3) folkeoplysning og et bredere vidensregime i Danmark.

Fonden bør organiseres med et selvstændigt sekretariat og et uafhængigt råd, der kan tage beslutninger om prioriteringer af midler og indsatser. Fonden skal opsøge samarbejde med andre aktører, herunder med andre fonde om medfinansiering på projekter. Fonden skal arbejde for at understøtte en grøn omstilling på klima- og biodiversitetsområdet.

Øversigt over oplægget

Indhold

Søjle 1: Det borgernære demokrati	3
Søjle 2: Medejerskab i omstillingen	5
Søjle 3: Civilsamfundet i omstillingen	7
Bag om fonden: Konstruktion og økonomi	10

Højskolerne

KOOPERATIONEN

GREENPEACE

MELLEMFOLKELIGT SAMVIRKE act:onaid

DE GRØNNE STUDENTER BEVÆGELSE

Klimabevægelsen i Danmark

KOR KLIMA- OG OMSTILLINGSRÅDET

Søjle 1:

Det borgernære demokrati

Søjle 1 kort fortalt

Et ambitiøst program for demokratisk deliberation, der skal sikre bred og lokal forankring af den grønne omstilling. En demokratiethed for deltagende og udforskende demokrati skal stå i spidsen for, at der i løbet af de næste tre år igangsættes et pilotprojekt for demokratisk deliberation i kommunerne på det grønne område. Som del af pilotprojektet skal der i partnerskab med kommuner igangsættes 10 lokale borgerting og 10 andre deliberative initiativer, som skal udvikle konkret omstilling lokalt. På sigt er målet, at der er lokale klimaborgerting i alle kommuner.

Nye demokratiske impulser

Klimakrisens natur stiller nye krav til politikudvikling og beslutningstagning. Fremtidens beslutningsprocesser skal danne grundlag for langsigtede beslutninger, folkelig opbakning og ejerskab og afvejninger af komplekse problemer. En global bølge af deliberation er blevet opbygget de seneste årtier som svar på lige netop det behov.

I deliberative processer udgør repræsentativt udtrukne borgere et tværsnit af samfundet. Ved at bruge betragtelig tid på at lære og samarbejde gennem faciliteret udforskning af konkrete problemstillinger (deliberation el. rådslagning) kan borgerne udvikle informerede anbefalinger til offentlige myndigheder gennem bl.a. borgerting. Der findes forskellige former for sådanne processer - lige fra borgerting til konsensuskonferencer - som tjener forskellige formål.

Deliberation skaber bedre beslutninger og øger legitimiteten af disse, ofte svære, beslutninger. Samtidig styrker deliberative processer demokratiet ved at: 1) modvirke polarisering; 2) undgå uforholdsmæssig påvirkning fra særinteresser; 3) øge borgernes tillid til de demokratiske institutioner, da beslutningerne tages med direkte inklusion af grupper i samfundet, som ellers ikke ville blive hørt.

OECD er netop udkommet med anbefalinger og retningslinjer for brug af deliberative processer til at styrke demokratiet, som bør danne udgangspunktet for at tage det i brug i en dansk kontekst. OECD anbefaler blandt andet, at de enkelte lande opretter centre for deliberativt demokrati, hvilket dette oplæg tager udgangspunkt i.

OECD

er netop kommet med
retningslinjer for
rådslagsningsdemokrati

10 borgerting og 10 andre deliberative processer sættes i gang i et pilotprojekt

Folk er virkelig taknemmelige for dette. Hele deres liv har de været borgere, men er aldrig blevet spurgt om at gøre noget betydeligt for at bidrage. Det føles vigtigt.”

- Marcin Gerwin, ekspert på borgerting og koordinator for Gdansk borgerting.

Målet er på sigt at der er permanente borgerting i alle kommuner

Oplæg: Enhed for Deltagende Demokrati

Der oprettes en uafhængig demokratienhed under fondens virke, der får ansvar for at understøtte deliberative processer i Danmark som anbefalet af OECD. I et pilotprojekt skal enheden i løbet af de næste tre år indgå partnerskaber med kommuner om oprettelsen af 10 borgerting og 10 bredere deliberative processer.

Enheden får til opgave at:

1. Sætte danske standarder for deliberative processer i overensstemmelse med OECD's anbefalinger.
2. Håndtere en pulje dedikeret til at finansiere de lokale deliberative processer. Den Grønne Demokratifond bør yde fuld finansiering til afholdelsen af de lokale grønne deliberative processer.
3. Rådgive og inspirere beslutningstagere i kommunerne om deliberative processer i forhold til grøn omstilling.
4. Opbygge viden i offentlige institutioner. Blandt andet ved at træne embedsmænd i at facilitere deliberative processer i forbindelse med grøn omstilling.
5. Sikre uafhængig monitorering og evaluering af de enkelte deliberative processer.
6. Opsamle erfaringer og resultater fra deliberative processer med henblik på videndeling. Dermed skabes et bindeled til det nationale niveau, med mulighed for spredning af 'best practice'.

Demokratienheden skal over de første tre år løbende samle op på resultater og erfaringer. Afrapporteringen skal bringe ny viden frem om de deliberative processers muligheder og skal bane vejen for, at der på sigt skabes permanente grønne borgerting i alle kommuner. Borgertingene bør ideelt set have råderum over en del af et kommunalt grønt budget (såkaldte borgerbudgetter). Borgertingene kan blive en nærværende enhed for lokal klimahandling, som kan indgå i dialog med hele lokalsamfundet og dermed også facilitere vidensdeling og grønne netværk.

Enheden skal afsøge samarbejder og partnerskaber med de eksisterende aktører, der laver deliberative processer i deres virke. Det bør tilsigtes, at enheden bliver et knudepunkt i horisontale partnerskaber med kommuner og eksisterende deliberative aktører som centrale medspillere.

Søjle 2:

Medejerskab i omstillingen

Søjle 2 kort fortalt

Et "Center for Grønt Medejerskab" skal fungere som banebryder for en borgerdrevet omstilling i virksomheder og lokalsamfund ved at understøtte demokratisk erhvervsudvikling og grønt fælleseje som f.eks. andelsejede omstillingsskemaer.

Grønne handlefællesskaber gennem medejerskab

Danmark er, som andelsbevægelsens hjemland, i en unik position til at skabe lokalt ejerskab og handling i omstillingen. For det er gennem fællesskaber, at vi bliver motiveret til handling. Derfor er det en oplagt mulighed at fremme medejerskab i omstillingen ved at skabe rammerne for grønne handlefællesskaber på både arbejdspladsen og lokalsamfund, som giver handlekraft og skaber grobund for en borgerdrevet grøn omstilling overalt i Danmark.

Medejerskabet rummer et enormt og hidtil utappet potentiale for at stimulere grønne valg. Det gør simpelthen den grønne omstilling sjovere.

- Helle Munk Ravnsborg,
forperson i Bornholms
Havvind.

Oplæg: Center for Grønt Medejerskab

Der oprettes et center, som skal skabe grobund for medejerskab i omstillingen gennem understøttelse af medarbejderejede, grønne virksomheder og demokratisk og grøn omstilling i virksomheder, samt andre borgerejede og borgerdrevne grønne initiativer.

Centret skal have til opgave at:

- 1. Yde rådgivning til start og udvikling af grønt medejerskab i omstillingen:** Centret bør have juridiske og iværksætterfaglige kompetencer til at yde rådgivning og hjælp til medarbejderejede virksomheder og grønt fælleseje samt til opstart af disse. I tråd med EU's nye direktiv for vedvarende energi skal centret kunne udsende praktiske informations- og vejledningsteam til hjælp med borgerinddragelse, selskabskonstruktion, finansiering, planlægning mv. af grønne, demokratiske initiativer. Teamet kan inddrage kommuner, NGO'er,

En uafhængig enhed for deltagende demokrati kan sætte gang i rådslagningsdemokratiet lokalt

udviklere, investorer m.fl. Grønt medejerskab omfatter f.eks. vindmøllelaug, andelsejede solcelleprojekter, fødevarerfællesskaber, forbrugerejede energiselskaber og andre andelsinitiativer.

- 2. Udbrede viden om medejerskab:** Centret skal udbrede viden om medejerskab af grønne initiativer. Eksempelvis kan centret støtte og evt. udbyde kurser og uddanne konsulenter i de eksisterende regionale erhvervshuse, kommunale erhvervschefer oa. Det skal sikre, at de får kompetence til at sparre om medejerskab af den grønne omstilling gennem erhvervsdemokrati og fællesskabseje.
- 3. Omstillingsråd i virksomheder:** Centret skal kunne bistå med ekstern facilitering af omstillingsråd i virksomheder, hvor ansatte skal deliberere over tiltag og strategier til omstilling i virksomheden. I den forbindelse kan der også ydes støtte til en kortlægning af virksomhedens klimapåvirkning og ressourcetræk fra produktion og forbrug.
- 4. Opbygge alliancer:** Centret skal afsøge alliancer og opbygge netværk, der kan understøtte en opblomstring af grønt medejerskab. F.eks. kan centret facilitere rejsning af kapital ved at oprette en investeringsfond i samarbejde med pensionskasser, erhvervsorganisationer eller fagforeninger. Centret vil også kunne støtte etablering af netværk til vidensdeling blandt erhvervsdemokratiske initiativer, f.eks. i samarbejde med landdistrikterne.
- 5. Udvikle og formidle nye modeller for grønne, demokratiske fællesskaber** i form af eksempelvis Energifællesskaber og Power Purchase Agreements (PPA'er), som kan give nye muligheder for opstilling af grøn energiproduktion.
- 6. Erfaringsopsamling og bindeled:** Det er væsentligt at oprettelsen af centret følges op af sideløbende initiativer, der adresserer barrierer for medejerskab. Derfor har centret også en opgave i at opsamle erfaringer om barrierer og muligheder for at understøtte medejerskab i omstillingen.

Centret bør have et særligt fokus på at understøtte initiativer til grønt fællesskabseje inden for sektorer med stort reduktionspotentiale – herunder energi, landbrug og transport.

Det er derudover væsentligt, at oprettelsen af centret følges op af initiativer, der fremmer erhvervsdemokrati uden for centrets direkte virkefelt, herunder: 1) Styrket kapitaladgang til demokratiske initiativer i form af en pulje på 10 mio. under Vækstfonden målrettet demokratiske initiativer; 2) Pulje på 5 mio. kr. til opkvalificering af ansatte i offentlige myndigheder og erhvervsfremmesystemet i rådgivning af demokratisk, grønt virksomhedsdrift; og 3) Udvidelse af de eksisterende offentlige garantiordninger for demokratiske vindmøllelaug med 100 mio. kr.

Målet er på sigt at der er permanente borgerting i alle kommuner

Søjle 3:

Civilsamfundet i omstillingen

Søjle 3 kort fortalt

Et program der styrker handlingsviden i civilsamfundet. Kun ved at styrke civilsamfunds-demokratiet, kan civilsamfundet gøres til en drivkraft i omstillingen. Det skal sikre konkrete reduktioner, understøtte den folkelige opbakning i omstillingen og skabe et stærkere vidensgrundlag i Danmark.

Behov for at styrke den grønne viden

Danmark har tradition for et stærkt civilsamfund. Det er afgørende at udnytte i den grønne omstilling for at skabe forandring.

Hvis civilsamfundet skal aktiveres i omstillingen, er der behov for en fokuseret indsats - dels gennem et folkeoplysende og borgerinddragende program, dels ved at styrke det faglige fundament i civilsamfundet.

Et folkeoplysende og borgerinddragende program er afgørende for adfærdsændringer, lokal klimahandling og bred opbakning til politiske tiltag i omstillingen. En styrkelse af det faglige fundament og tværgående netværk i civilsamfundet vil kunne understøtte handlingsviden og skabe nye impulser lokalt som nationalt.

“Den Grønne Fond” fra 90’erne fik uddelt 50 mio om året

“Den Grønne Fond” eksisterede i 1994-1997 og havde til formål at “engagere befolkningen i at fremme en miljøvenlig og økologisk, herunder byøkologisk, udvikling”. Fondens initiativer omfattede såkaldte grønne guider, som gav handlingssorienteret folkeoplysning om “grøn adfærd”

Oplæg til et civilsamfund i omstillingen

Civilsamfundet kan bidrage til omstillingen gennem vidensbaseret folkeoplysning og handlingsfællesskaber.

Et nationalt folkeoplysende og borgerinddragende program

Der er oprettes et program, hvor civilsamfundsorganisationer kan søge om midler til initiativer til folkeoplysning og borgerinddragelse i omstillingen:

Folkeoplysning: Kampagner og projekter til vidensformidling om klima og biodiversitet. Støtten vil kunne søges af civilsamfundsorganisationer bredt set – herunder f.eks. oplysningsforbundene, højskoler, NGO'er og andre aktører. Det bør være et kriterium at indsatsen når bredt ud til både allerede aktive og til deltagere i de mange lokale grupper og foreninger, som de fleste danskere er med i. Der bør tilmed lægges vægt på at oplysningsindsatsen er handlingsrettet, således at borgere på baggrund af den sættes i stand til at ændre adfærd, eller at den bidrager til at skabe større vished hos borgerne over hvilke adfærdsændringer, der gør den største forskel i et klimaperspektiv.

Borgerinddragelse: Støtte til initiativer der klæder borgere på til at skabe forandring i fællesskaber. Støtten bør kunne gives til både afholdelse af workshops, uddannelsesweekender, forløb etc. målrettet handlingsviden. Herunder bør der kunne gives støtte til initiativer der har fokus på opkvalificering og træning af græsrodder i netværksdannelse og organisering.

Et sammenhængende og klogere civilsamfund

Der er brug for, at civilsamfundet i fremtiden er i stand til at understøtte omstilling. Der skal skabes kapacitet i civilsamfundet til at producere handlingsviden (f.eks. om danskernes klimafodaftryk) og analysekapacitet på det grønne område (f.eks. faglige analyser af transport og landbrugsområdet). Og der skal være en forstærket kontakt mellem alle aktører i omstillingen på tværs af sektorer.

Derfor bør demokratifonden have en pulje, der kan søges til at understøtte netværk i og med civilsamfundet:

Vidensproduktion: Organisationer som NGO'er og tænketanke skal i fremtiden være i stand til at producere handlingsviden og klimapolitiske analyser. Det skal skabe grundlag for at aktivere befolkningen i omstillingen. Organisationer skal kunne søge projektmidler til ny grøn videnproduktion, der har væsentlig samfundsinteresse. Vidensproduktionen kunne tage form af såvel monitorering, inspiration som kortlægninger – eksempelvis: kortlægning af klimafodaftryk af dansk forbrug; at opsamle lokale erfaringer med forskellige måder at udmønte lokal klimapolitik og

stille det til rådighed for andre lokale aktører; monitorering/kortlægning af biodiversitetsindsatser mv.

NGO-netværk: Netværk blandt NGO'erne er vigtige for at samle de faglige kompetencer i miljøet. De har en afgørende rolle som kontaktpunkt, og indspil i politiske processer – både nationalt og internationalt. Der bør ske en kompetence- og faglig oprustning af disse netværk i den grønne omstilling, gennem en fast pulje der kan søges af NGO-netværk til støtte af sekretariatsfunktionen. Det skal muliggøre en større kapacitet til at følge politiske processer på det grønne område og komme med faglige indspil heri - herunder i fremtiden også på et mere lokalt niveau. Samtidig skal fonden kunne dække behovet for politisk uafhængig finansiering af de eksisterende netværk, som i dag i høj grad er bundet op på bevillinger fra Udenrigsministeriet.

Grønne netværk og partnerskaber lokalt mellem forskellige aktører - kommuner, civilsamfundsorganisationer, uddannelsesinstitutioner, forskning, erhvervslivet, medier mv. Støtten målrettes handlingsorienterede netværk, der skaber konkrete reduktioner.

Forskning viser at vidensregimet i Danmark er utilstrækkeligt

Et forskningsprojekt fra Københavns Universitet fra 2019 påpeger, at det grønne vidensregime i Danmark generelt er utilstrækkeligt, ikke mindst uden for centraladministrationen – og at Danmark har en mindre veludbygget klima- og miljøpolitisk analysekapacitet i civilsamfundet end lande vi normalt sammenligner os med. Det fordrer en styrkelse af netværk i civilsamfundet og den faglige kapacitet af NGO'erne - såvel lokalt, nationalt som ift. udviklingsdagsordenen og det globale perspektiv.

Bag om fonden

Konstruktion og økonomi

Fondens formål er at understøtte en demokratisering af omstillingen

Fonden oprettes med det overordnede formål at understøtte en demokratisering af den grønne omstilling, såvel politisk, økonomisk og videnskæssigt. Fonden skal arbejde for en borgerdrevet omstilling, og understøtte civilsamfundet i at levere 1) konkrete reduktioner og 2) en socialt og geografisk inkluderende omstilling, 3) folkeoplysning og et bredere vidensregime i Danmark.

Vigtige hensyn i fondskonstruktionen

UAFHÆNGIG: Fonden organiseres som en uafhængig fond med en selvstændig bestyrelse (og evt. et råd) ud fra et armslængdeprincip til stat, erhvervsliv og NGO-landskabet. Der skal sikres transparente, faglige og objektive beslutningsgange.

FAST BEVILLING: Fonden finansieres gennem en fast bevilling på finansloven, som indfases over de første år. Det er afgørende, at bevillingen er additional, og ikke sker på bekostning af eksisterende bevilninger der understøtter en borgerdrevet omstilling.

FRIHED: Fondens bestyrelse/råd skal have frihed til at prioritere indsats-er hvor det giver bedst mening ift. fondens overordnede formål.

SAMARBEJDE OG MEDFINANSIERING: Fonden skal aktivt opsøge privat samarbejde, samskabelse og medfinansiering på program- og projektniveau. De bedste lignende fonde i udlandet har typisk blandet statslig og privat finansiering.

PROGRAMSPOR: Fonden nedsættes med programspor, der dækker over de enkelte søjler beskrevet i dette papir.

